

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА ІМЕНІ ЛЕОНІДА
ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

_____ Олег ОМЕЛЬЧУК

27 січня 2021 року

МП

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«ІНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»
для підготовки фахівців на першому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавр
за спеціальністю 293 Міжнародне право
галузі знань 29 Міжнародні відносини
за денною формою навчання**

м. Хмельницький
2021

ЗМІСТ

Стор.

1.	Структура вивчення навчальної дисципліни	2
1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	2
1.2.	Лекції	3
1.3.	Семінарські заняття	8
1.4.	Самостійна робота студентів	14
1.5.	Індивідуальні завдання	16
1.6.	Підсумковий контроль	18
2.	Схема нарахування балів	20
3.	Рекомендовані джерела	22
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	31

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

Назва тем	Кількість годин					
	Денна форма навчання					
	Усього	у тому числі				
Лекції		Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС	
2	3	4	5	6	7	8
Тема 1. Основні етапи розвитку та формування Європейських співтовариств та ЄС	7	2	2	–	–	3
Тема 2. Правова природа ЄС як політико-правового утворення	6	2	1	–	–	3
Тема 3. Громадянство Європейського Союзу	6	2	1	–	–	3
Тема 4. Інститути та органи Європейського Союзу: загальні положення	7	2	2	–	–	3
Тема 5. Правовий статус Європейської ради	7	2	2	–	–	3
Тема 6. Особливості функціонування Ради Європейського Союзу	7	2	2	–	–	3
Тема 7. Європейський парламент.	7	2	2	–	–	3
Тема 8. Правовий статус Європейської комісії	7	2	2	–	–	3
Тема 9. Інститути судової влади	7	2	2	–	–	3
Тема 10. Система контрольних органів Європейського Союзу	7	2	2	–	–	3
Тема 11. Фінансові установи Європейського Союзу	6	2	1	–	–	3
Тема 12. Консультативні органи Європейського Союзу	6	2	1	–	–	3
Тема 13. Поняття та класифікація джерел права ЄС	5	–	–	–	–	5
Тема 14. Прийняття рішень в Європейському співтоваристві і Європейському Союзі	5	–	–	–	–	5
Всього годин:	90	24	20	–	–	46

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
		Денна форма
1	2	3
1.	Основні етапи розвитку та формування Європейських співтовариств та ЄС	2
1.1.	Передумови і причини європейської інтеграції. Концепції формування політичного союзу в Європі в середні віки та новий час. «Пан-європейська» ідея.	
1.2.	Європейський Союз вугілля та сталі (ЄСВС): передумови створення; «План Шумана». Паризький Договір. Загальний ринок вугілля і сталі. Інститути ЄСВС: Верховний Орган, Рада, Суд, Асамблея.	
1.3.	Європейські Співтовариства. Договір про Європейське Співтовариство з Атомної Енергії (Євратом), Договір про Європейський Економічне Співтовариство (ЄЕС). Цілі і завдання ЄЕС, загальний ринок, порядок і етапи його формування. Інститути ЄЕС: Асамблея, Суд, Комісія, Рада.	
1.4.	Урочиста декларація про Європейський Союз 1983 р.	
1.5.	Єдиний Європейський Акт 1986 р. Розширення компетенції ЄЕС. Зміни інституційного механізму Європейських співтовариств, розширення повноважень Європарламенту. Правова інституціоналізація Європейської ради.	
1.6.	Договір про Європейський Союз 1992 року (Маастрихтський договір): порядок підготовки і підписання, зміст. Перетворення Європейського Економічного Співтовариства в Європейське Співтовариство. Європейські співтовариства як основна частина в структурі Європейського Союзу. Реформування Європейського Союзу на основі положень Амстердамського і Ніццького договорів. Лісабонський договір 2007 року.	
2.	Правова природа ЄС як політико-правового утворення	2
2.1.	Юридична природа та правосуб'єктність ЄС.	
2.2.	Поняття компетенції Європейського Союзу. Предмети ведення і повноваження, правові джерела компетенції Європейського Союзу.	
2.3.	Поділ повноважень між ЄС і державами-членами. Принцип передачі повноважень. Принципи пропорційності і субсидіарності.	
2.4.	Територія ЄС. Офіційні мови ЄС. Офіційні символи ЄС.	
2.5.	Головні засади, цілі, завдання та принципи ЄС на сучасному етапі. Склад і умови членства в ЄС. Історія розширення ЄС. Порядок прийому нових членів. Можливість і умови призупинення прав членства. Brexit: передумови та наслідки для ЄС.	
3.	Громадянство Європейського Союзу	2

3.1.	Причини і цілі введення громадянства Союзу. Громадянство ЄС і громадянство держав-членів.	
3.2.	Порядок набуття, статус, політико-правові наслідки громадянства ЄС.	
3.3.	Підстави і наслідки припинення громадянства ЄС.	
4.	Інститути та органи Європейського Союзу: загальні положення	2
4.1.	Інституційна система Європейського Союзу. Поняття інституту Європейського Союзу. Ознаки інституту. Інститути та інші органи Європейського Союзу. Єдність інституційної системи Європейського Союзу. Класифікація інститутів. «Політичні» і «неполітичні» інститути. Принцип поділу влади в системі інститутів Європейського Союзу. Система інституцій та органів ЄС.	
4.2.	Загальні засади та принципи побудови і функціонування інституційної системи Європейського Союзу (новели Лісабонського договору). Принцип субсидіарності і пропорційності в діяльності інститутів ЄС. Співвідношення повноважень інститутів Союзу, взаємодоповнюваність і співробітництво інститутів Європейського Союзу.	
4.3.	Адміністративний апарат ЄС. Європейська публічна (цивільна) служба і її статус. Умови і порядок заміщення посад, проблема ефективності адміністрації.	
5.	Правовий статус Європейської ради	2
5.1.	Європейська рада - вищий орган політичної координації в рамках Союзу. Причини створення, правова інституціоналізація Європейської ради. Європейська рада і Рада Європейського Союзу.	
5.2.	Склад і порядок формування Європейської ради. Порядок скликання і проведення засідань. Голова Європейської ради. Повноваження Голови Європейської ради.	
5.3.	Функції та повноваження Європейської ради. Висновки Європейської Ради та порядок їх реалізації. Спеціальні повноваження Європейської ради.	
6.	Особливості функціонування Ради Європейського Союзу	2
6.1.	Місце Ради ЄС в системі органів Європейського Союзу. Склад і порядок формування. Загальна і спеціальна Рада. Внутрішня організація (Комітет постійних представників, робочі групи, генеральний секретаріат). Пост голови Ради і порядок його заміщення.	
6.2.	Порядок роботи та прийняття рішень. Способи прийняття рішень в Раді. Особливості прийняття актів в Раді на підставі одноголосно прийнятого рішення і кваліфікованої більшості. «Виважене» голосування. Лісабонський договір 2007 року і реформа процедур діяльності Ради.	
6.3.	Функції та повноваження Ради: обсяг і зміст. Повноваження в сфері законодавчої і виконавчої влади. Повноваження щодо формування органів і призначенню посадових осіб Європейського Союзу. Зовнішньополітичні та інші повноваження Ради.	
6.4.	Відповідальність Ради.	
7.	Європейський парламент	2

7.1.	Місце Європейського парламенту в системі органів ЄС. Склад, порядок обрання депутатів. Правовий статус депутатів Європарламенту. Депутатські фракції (політичні групи). Правове положення європейських політичних партій (Регламент Європейського парламенту).	
7.2.	Керівні органи і посадові особи Європарламенту: голова, конференція голів, бюро, квестори і ін. Парламентські комісії.	
7.3.	Порядок роботи Європарламенту. Сесії і загальні парламентські процедури. Способи прийняття рішень.	
7.4.	Функції та повноваження Європарламенту (в сфері законодавчої, виконавчої влади та ін.). Особливості реалізації законодавчих, фінансових та контрольних повноважень Європарламенту. Повноваження Європарламенту за призначенням органів і посадових осіб ЄС і на міжнародній арені.	
7.5.	Юридична і політична відповідальність Європарламенту і його членів. Депутатський імунітет.	
8.	Правовий статус Європейської комісії	2
8.1.	Місце комісії в системі органів Союзу. Склад Комісії та його реформа на сучасному етапі. Порядок формування Комісії. Правовий статус членів Комісії, гарантії їх незалежності.	
8.2.	Голова Комісії, його основні повноваження. Правове становище заступників голови і комісарів ЄС. Генеральний директорат і інші структурні підрозділи Комісії.	
8.3.	Повноваження Комісії в сфері виконавчої і законодавчої влади. Повноваження з контролю за дотриманням права Європейського Союзу та притягнення до відповідальності порушників. Право законодавчої ініціативи і особливості його реалізації в рамках ЄС. Делегування Комісії додаткових повноважень.	
8.4.	Політична відповідальність Комісії	
9.	Інститути судової влади	2
9.1.	Судова система Європейського Союзу: загальні принципи побудови. Структура і функції Суду Європейського Союзу. Статут Суду Європейського Союзу.	
9.2.	Суд - головний судовий орган ЄС. Склад і порядок формування Суду. Особливості статусу генеральних адвокатів. Гарантії незалежності членів Суду.	
9.3.	Пленум і палати Суду. Керівні посадові особи, секретар і апарат Суду.	
9.4.	Організація роботи і прийняття рішень. Особливості процедури в Суді. Основні процесуальні стадії, їх цілі та зміст. Принцип таємниці дорадчої кімнати.	
9.5.	Юрисдикція Суду. Справи прямої юрисдикції. Преюдиційні запити національних судів. Попередній контроль міжнародних угод ЄС і інші категорії справ, що розглядаються Судом.	
9.6.	Правовий статус Трибуналу. Порядок оскарження рішень Трибуналу.	
9.7.	Спеціалізовані трибунали. Порядок створення судових палат і наділення їх юрисдикційними повноваженнями.	

	Оскарження рішень судових палат. Правовий статус Трибуналу по справах публічної служби ЄС.	
10.	Система контрольних органів Європейського Союзу	2
10.1.	Європейська рахункова палата. Склад і порядок формування Рахункової палати. Правовий статус аудіторів Рахункової палати. Внутрішня організація. Повноваження Рахункової палати і порядок їх реалізації.	
10.2.	Правовий статус Європейського омбудсмана. Порядок обрання Омбудсмана і припинення його повноважень. Повноваження Омбудсмана. Порядок звернення до Омбудсмана. Підстави і процедура розгляду Омбудсманом справ за фактами «порушення порядку управління» іншими органами ЄС.	
10.3.	Спеціалізовані контрольні органи Європейського Союзу (Європейське відомство по боротьбі з шахрайством, Європейський контролер із захисту даних і ін.).	
11.	Фінансові установи Європейського Союзу	2
11.1.	Система фінансових установ Європейського Союзу, її основні елементи. Правове регулювання та контроль за діяльністю фінансових установ.	
11.2.	Правовий статус Європейського центрального банку (ЄЦБ). Функції та повноваження ЄЦБ. Європейська система центральних банків.	
11.3.	Європейський інвестиційний банк (ЄІБ): місце в організаційному механізмі ЄС, правовий статус. Основні напрямки інвестиційної діяльності ЄІБ. Керівні органи і посадові особи Банку.	
11.4.	Правове становище структурних фондів ЄС (Європейський соціальний фонд, та ін.).	
12.	Консультативні органи Європейського Союзу	2
12.1.	Причини і цілі створення консультативних органів Європейського Союзу, особливості їх правового статусу. Основні і допоміжні консультативні органи.	
12.2.	Правове становище Економічного і соціального комітету і Комітету регіонів.	
12.3.	Європейське поліцейське відомство (Європол): місце в організаційному механізмі Європейського Союзу. Відносини Європолу з іншими органами Союзу. Цілі і предмети ведення Європолу. Категорії злочинів, підвідомчі Європолу. Порядок розширення предметної компетенції Європолу. Функції та повноваження Європолу. Органи і посадові особи держав-членів, відповідальні за взаємодію з Європолом (національні відділи, офіцери по зв'язку). Інформаційні системи Європолу. Керівні органи і посадові особи Європолу, порядок їх формування (призначення), правовий статус. Відповідальність Європолу.	
13.	Поняття та класифікація джерел права ЄС	-
13.1.	Співвідношення понять «європейське право», «право ЄС». Право ЄС і міжнародне право. Право ЄС і національне право країн-членів.	
13.2.	Система права ЄС. Джерела права ЄС. «Первинне» і «вторинне» право. Юридична сила джерел права ЄС.	
13.3.	Установчі акти і їх значення. Особливості правового режиму	

	установчих актів, їх відмінність від міжнародних договорів і співвідношення з національними конституційними актами держав-членів.	
13.4.	Регламент, директива, рішення: поняття та правовий статус.	
13.5.	Судова практика як джерело права ЄС.	
13.6.	Загальні принципи права ЄС, їх формування та значення.	
13.7.	Поняття спільного правового надбання (Acquis Communautaire) і його значення.	
14.	Прийняття рішень в Європейському співтоваристві і Європейському Союзі	-
14.1	Загальна характеристика механізму і основні різновиди прийнятих рішень.	
14.2.	Суб'єкти і учасники прийняття рішень. Роль інститутів, консультативних органів та допоміжного апарату.	
14.3.	Основні способи і процедури прийняття рішень. Консультативна процедура і її особливості.	
14.4.	Процедура співпраці при прийнятті нормативних правових актів.	
14.5.	Процедура спільного прийняття нормативних правових актів і її роль. Основні етапи процедури.	
	Усього	24

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Теми 1. Основні етапи розвитку та формування Європейських співтовариств та ЄС

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Передумови і причини європейської інтеграції.
- 1.2. Європейський Союз вугілля та сталі (ЄСВС): передумови створення. Інститути ЄСВС: Верховний Орган, Рада, Суд, Асамблея.
- 1.3. Європейські Співтовариства. Договір про Європейське Співтовариство з Атомної Енергії (Євратом), Договір про Європейський Економічне Співтовариство (ЄЕС).
- 1.4. Урочиста декларація про Європейський Союз 1983 р.
- 1.5. Єдиний Європейський Акт 1986 р.
- 1.6. Договір про Європейський Союз 1992 року (Маастрихтський договір): порядок підготовки і підписання, зміст. Перетворення Європейського Економічного Співтовариства в Європейське Співтовариство.
- 1.7. Реформування Європейського Союзу на основі положень Амстердамського і Ніццького договорів. Лісабонський договір 2007 року.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: європейська інтеграція, європейські спільноти, Європейський Союз.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Передумови і причини європейської інтеграції. Концепції формування політичного союзу в Європі в середні віки та новий час. «Пан-європейська» ідея.

Європейський Союз вугілля та сталі (ЄСВС): передумови створення; «План Шумана». Паризький Договір. Загальний ринок вугілля і сталі. Інститути ЄСВС: Верховний Орган, Рада, Суд,

Асамблея.

Європейські Співтовариства. Договір про Європейське Співтовариство з Атомної Енергії (Євратом), Договір про Європейський Економічне Співтовариство (ЄЕС). Цілі і завдання ЄЕС, загальний ринок, порядок і етапи його формування. Інститути ЄЕС: Асамблея, Суд, Комісія, Рада.

Урочиста декларація про Європейський Союз 1983 р.

Єдиний Європейський Акт 1986 р. Розширення компетенції ЄЕС. Зміни інституційного механізму Європейських співтовариств, розширення повноважень Європарламенту. Правова інституціоналізація Європейської ради.

Договір про Європейський Союз 1992 року (Маастрихтський договір): порядок підготовки і підписання, зміст. Перетворення Європейського Економічного Співтовариства в Європейське Співтовариство. Європейські співтовариства як основна частина в структурі Європейського Союзу. Реформування Європейського Союзу на основі положень Амстердамського і Ніщцького договорів. Лісабонський договір 2007 року.

Семінарське заняття 2

Тема 2, 3. Правова природа ЄС як політико-правового утворення. Громадянство Європейського Союзу

Питання для усного опитування та дискусії

2.1. Юридична природа та правосуб'єктність ЄС.

2.2. Поняття компетенції Європейського Союзу.

2.3. Поділ повноважень між ЄС і державами-членами. Принцип передачі повноважень. Принципи пропорційності і субсидіарності.

2.4. Територія ЄС. Офіційні мови ЄС. Офіційні символи ЄС.

2.5. Склад і умови членства в ЄС. Порядок прийому нових членів. Можливість і умови призупинення прав членства. Brexit: передумови та наслідки для ЄС.

2.6. Порядок набуття, статус, політико-правові наслідки громадянства ЄС. Підстави і наслідки припинення громадянства ЄС.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: правосуб'єктність ЄС, компетенція ЄС, принципи ЄС, принцип пропорційності, принцип субсидіарності, членство в ЄС, призупинення членства, громадянство ЄС.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Юридична природа та правосуб'єктність ЄС.

Поняття компетенції Європейського Союзу. Предмети ведення і повноваження, правові джерела компетенції Європейського Союзу.

Поділ повноважень між ЄС і державами-членами. Принцип передачі повноважень. Принципи пропорційності і субсидіарності.

Територія ЄС. Офіційні мови ЄС. Офіційні символи ЄС.

Головні засади, цілі, завдання та принципи ЄС на сучасному етапі. Склад і умови членства в ЄС. Історія розширення ЄС. Порядок прийому нових членів. Можливість і умови призупинення прав членства. Brexit: передумови та наслідки для ЄС.

Причини і цілі введення громадянства Союзу. Громадянство ЄС і громадянство держав-членів.

Порядок набуття, статус, політико-правові наслідки громадянства ЄС.

Підстави і наслідки припинення громадянства ЄС.

Семінарське заняття 3

Тема 4. Інститути та органи Європейського Союзу: загальні положення

Питання для усного опитування та дискусії

- 3.1. Інституційна система Європейського Союзу. «Політичні» і «неполітичні» інститути.
- 3.2. Принцип поділу влади в системі інститутів Європейського Союзу. Система органів ЄС.
- 3.3. Загальні засади та принципи побудови і функціонування інституційної системи Європейського Союзу (новели Лісабонського договору). Принцип субсидіарності і пропорційності в діяльності інститутів ЄС.
- 3.4. Адміністративний апарат ЄС. Європейська публічна (цивільна) служба і її статус.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: інституційна система, поділ влади, органи ЄС, політичні інститути, неполітичні інститути, адміністративний апарат ЄС.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Інституційна система Європейського Союзу. Поняття інституту Європейського Союзу. Ознаки інституту. Інститути та інші органи Європейського Союзу. Єдність інституційної системи Європейського Союзу. Класифікація інститутів. «Політичні» і «неполітичні» інститути. Принцип поділу влади в системі інститутів Європейського Союзу. Система інституцій та органів ЄС.

Загальні засади та принципи побудови і функціонування інституційної системи Європейського Союзу (новели Лісабонського договору). Принцип субсидіарності і пропорційності в діяльності інститутів ЄС. Співвідношення повноважень інститутів Союзу, взаємодоповнюваність і співробітництво інститутів Європейського Союзу.

Адміністративний апарат ЄС. Європейська публічна (цивільна) служба і її статус. Умови і порядок заміщення посад, проблема ефективності адміністрації.

Семінарське заняття 4

Тема 5. Правовий статус Європейської ради

Питання для усного опитування та дискусії

- 4.1. Правовий статус Європейської Ради.
- 4.2. Склад і порядок формування Європейської Ради.
- 4.3. Порядок скликання і проведення засідань Європейської Ради.
- 4.4. Голова Європейської Ради. Повноваження Голови Європейської Ради.
- 4.5. Функції та повноваження Європейської Ради.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: інституції ЄС, Європейська Рада, Голова Європейської Ради, засідання Європейської Ради, рішення Європейської Ради.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Європейська Рада - вищий орган політичної координації в рамках Союзу. Причини створення, правова інституціоналізація Європейської ради. Європейська рада і Рада Європейського Союзу.

Склад і порядок формування Європейської ради. Порядок скликання і проведення засідань. Голова Європейської Ради. Повноваження Голови Європейської ради.

Функції та повноваження Європейської ради. Висновки Європейської Ради та порядок їх реалізації. Спеціальні повноваження Європейської Ради.

Семінарські заняття 5

Тема 6. Особливості функціонування Ради Європейського Союзу

Питання для усного опитування та дискусії

- 5.1. Правовий статус Ради ЄС.
- 5.2. Склад і порядок формування Ради ЄС.
- 5.3. Пост голови Ради ЄС. Повноваження голови Ради ЄС.
- 5.4. Порядок роботи та прийняття рішень.
- 5.5. Функції та повноваження Ради ЄС: обсяг і зміст.
- 5.5. Відповідальність Ради ЄС.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: інституції ЄС, Рада ЄС, Голова Ради ЄС, прийняття рішень, комітети.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Місце Ради ЄС в системі органів Європейського Союзу. Склад і порядок формування. Загальна і спеціальна Рада. Внутрішня організація (Комітет постійних представників, робочі групи, генеральний секретаріат). Пост голови Ради і порядок його заміщення.

Порядок роботи та прийняття рішень. Способи прийняття рішень в Раді. Особливості прийняття актів в Раді на підставі одноголосно прийнятого рішення і кваліфікованої більшості. «Виважене» голосування. Лісабонський договір 2007 року і реформа процедур діяльності Ради.

Функції та повноваження Ради: обсяг і зміст. Повноваження в сфері законодавчої і виконавчої влади. Повноваження щодо формування органів і призначенню посадових осіб Європейського Союзу. Зовнішньополітичні та інші повноваження Ради.

Відповідальність Ради.

Семінарське заняття 6

Тема 7. Європейський парламент

Питання для усного опитування та дискусії

- 6.1. Правовий статус Європейського парламенту.
- 6.2. Склад, порядок обрання депутатів.
- 6.2. Керівні органи і посадові особи Європарламенту.
- 6.3. Порядок роботи Європарламенту. Сесії і загальні парламентські процедури. Способи прийняття рішень.
- 6.4. Функції та повноваження Європарламенту.
- 6.5. Юридична і політична відповідальність Європарламенту і його членів.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: інституції ЄС, Європейський парламент, депутати Європарламенту, Вибори в Європейський Парламент.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Місце Європейського парламенту в системі органів ЄС. Склад, порядок обрання депутатів. Правовий статус депутатів Європарламенту. Депутатські фракції (політичні групи). Правове положення європейських політичних партій (Регламент Європейського парламенту).

Керівні органи і посадові особи Європарламенту: голова, конференція голів, бюро, квестори і ін. Парламентські комісії.

Порядок роботи Європарламенту. Сесії і загальні парламентські процедури. Способи прийняття рішень.

Функції та повноваження Європарламенту (в сфері законодавчої, виконавчої влади та ін.). Особливості реалізації законодавчих, фінансових та контрольних повноважень Європарламенту. Повноваження Європарламенту за призначенням органів і посадових осіб ЄС і на міжнародній арені.

Юридична і політична відповідальність Європарламенту і його членів. Депутатський імунітет.

Семінарське заняття 7

Тема 8. Правовий статус Європейської Комісії

Питання для усного опитування та дискусії

- 7.1. Правовий статус Європейської Комісії.
- 7.2. Процедура формування та склад Європейської Комісії ЄС
- 7.3. Голова Комісії, його основні повноваження.
- 7.4. Повноваження та функції Європейської Комісії.
- 7.5. Політична відповідальність Комісії

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: інституції ЄС, Європейська Комісія, Голова Комісії, законодавча діяльність.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Місце Комісії в системі органів Союзу. Склад Комісії та його реформа на сучасному етапі. Порядок формування Комісії. Правовий статус членів Комісії, гарантії їх незалежності.

Голова Комісії, його основні повноваження. Правове становище заступників голови і комісарів ЄС. Генеральний директорат і інші структурні підрозділи Комісії.

Повноваження Комісії в сфері виконавчої і законодавчої влади. Повноваження з контролю за дотриманням права Європейського Союзу та притягнення до відповідальності порушників. Право законодавчої ініціативи і особливості його реалізації в рамках ЄС. Делегування Комісії додаткових повноважень.

Політична відповідальність Комісії

Семінарське заняття 8

Тема 9. Інститути судової влади

Питання для усного опитування та дискусії

- 8.1. Поняття та побудова судової системи Європейського Союзу. Структура і функції Суду Європейського Союзу.
- 8.2. Суд Справедливості ЄС. Склад і порядок формування Суду.
- 8.3. Особливості статусу генеральних адвокатів. Гарантії незалежності членів Суду.
- 8.4. Пленум і палати Суду. Керівні посадові особи, секретар і апарат Суду.

8.5. Організація роботи і прийняття рішень. Юрисдикція Суду.

8.6. Правовий статус та завдання Загального суду.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: інститути судової влади, судова система, Суд Справедливості ЄС, генеральні адвокати, Загальний суд, спеціалізовані судові палати.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Судова система Європейського Союзу: загальні принципи побудови. Структура і функції Суду Європейського Союзу. Статут Суду Європейського Союзу.

Суд - головний судовий орган ЄС. Склад і порядок формування Суду. Особливості статусу генеральних адвокатів. Гарантії незалежності членів Суду.

Пленум і палати Суду. Керівні посадові особи, секретар і апарат Суду.

Організація роботи і прийняття рішень. Особливості процедури в Суді. Основні процесуальні стадії, їх цілі та зміст. Принцип таємниці дорадчої кімнати.

Юрисдикція Суду. Справи прямої юрисдикції. Преюдиційні запити національних судів. Попередній контроль міжнародних угод ЄС і інші категорії справ, що розглядаються Судом.

Правовий статус Загального суду. Порядок оскарження рішень суду.

Спеціалізовані судові палати. Порядок створення судових палат і наділення їх юрисдикційними повноваженнями. Оскарження рішень судових палат.

Семінарське заняття 9

Тема 10. Система контрольних органів Європейського Союзу

Питання для усного опитування та дискусії

9.1. Склад і порядок формування Рахункової палати.

9.2. Повноваження Рахункової палати і порядок їх реалізації.

9.3. Правовий статус Європейського омбудсмана. Порядок обрання Омбудсмана і припинення його повноважень.

9.4. Повноваження Омбудсмана. Порядок звернення до Омбудсмана.

9.5. Спеціалізовані контрольні органи Європейського Союзу (Європейське відомство по боротьбі з шахрайством, Європейський контролер із захисту даних і ін.).

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: контрольні органи. Рахункова палата, Європейський омбудсман, спеціалізовані контрольні органи.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Європейська рахункова палата. Склад і порядок формування Рахункової палати. Правовий статус аудиторів Рахункової палати. Внутрішня організація. Повноваження Рахункової палати і порядок їх реалізації.

Правовий статус Європейського омбудсмана. Порядок обрання Омбудсмана і припинення його повноважень. Повноваження Омбудсмана. Порядок звернення до Омбудсмана. Підстави і процедура розгляду Омбудсманом справ за фактами «порушення порядку управління» іншими органами ЄС.

Спеціалізовані контрольні органи Європейського Союзу (Європейське відомство по боротьбі з шахрайством, Європейський контролер із захисту даних і ін.).

Семінарське заняття 10

Тема 11, 12. Фінансові установи Європейського Союзу. Консультативні органи Європейського Союзу.

Питання для усного опитування та дискусії

- 10.1. Система фінансових установ Європейського Союзу, її основні елементи.
- 10.2. Європейський центральний банк: правовий статус, функції та повноваження. Європейська система центральних банків.
- 10.3. Європейський інвестиційний банк (ЄІБ): правовий статус, функції та повноваження.
- 10.4. Правове становище структурних фондів ЄС (Європейський соціальний фонд, та ін.).
- 10.5. Консультативні органи Європейського Союзу: Економічний і соціальний комітет, Комітет регіонів.
- 10.6. Європейське поліцейське відомство (Європол): правовий статус, функції та повноваження.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: фінансові установи, консультативні органи, Європейський центральний банк, Європол, Євро'юст.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Система фінансових установ Європейського Союзу, її основні елементи. Правове регулювання та контроль за діяльністю фінансових установ.

Правовий статус Європейського центрального банку (ЄЦБ). Функції та повноваження ЄЦБ. Європейська система центральних банків.

Європейський інвестиційний банк (ЄІБ): місце в організаційному механізмі ЄС, правовий статус. Основні напрямки інвестиційної діяльності ЄІБ. Керівні органи і посадові особи Банку.

Правове становище структурних фондів ЄС (Європейський соціальний фонд, та ін.).

Причини і цілі створення консультативних органів Європейського Союзу, особливості їх правового статусу. Основні і допоміжні консультативні органи.

Правове становище Економічного і соціального комітету і Комітету регіонів.

Європейське поліцейське відомство (Європол): місце в організаційному механізмі Європейського Союзу. Відносини Європолу з іншими органами Союзу. Цілі і предмети ведення Європолу. Категорії злочинів, підвідомчі Європолу. Порядок розширення предметної компетенції Європолу. Функції та повноваження Європолу. Органи і посадові особи держав-членів, відповідальні за взаємодію з Європолом (національні відділи, офіцери по зв'язку). Інформаційні системи Європолу. Керівні органи і посадові особи Європолу, порядок їх формування (призначення), правовий статус. Відповідальність Європолу.

1.4. Самостійна робота студентів

Теми 1 Основні етапи розвитку та формування Європейських співтовариств та ЄС
Завдання 1. Підготувати таблицю «Установчі договори ЄС».

Питання для самоконтролю

1. Причини та наслідки розширення ЄС.
2. Статус країни-кандидата на членство в ЄС.
3. Критерії членства в ЄС.
4. Brexit.

Тема 2. Правова природа ЄС як політико-правового утворення

Завдання 1. Обґрунтувати розмежування предметів відання та повноважень між ЄС і державами-членами.

Питання для самоконтролю

1. Юридична природа ЄС.
2. Принципи пропорційності і субсидіарності.

Тема 3. Громадянство Європейського Союзу

Завдання 1. Скласти письмово обґрунтування доцільності (недоцільності) запровадження в ЄС єдиної мови та громадянства.

Питання для самоконтролю

1. Місце прав людини у праві ЄС.
2. Громадянство Європейського Союзу.
3. Країни ЄС, мови яких не визначені як офіційні мови ЄС.

Тема 4. Інститути та органи Європейського Союзу: загальні положення

Завдання 1. Підготувати схему «Інституції та органи ЄС».

Питання для самоконтролю

1. Політичні та неполітичні інститут та органи ЄС.
2. Розподіл повноважень між законодавчими та виконавчими інститутами ЄС.
3. Парламентський контроль.
4. Допоміжні та консультативні органи ЄС.

Тема 5. Правовий статус Європейської Ради

Завдання 1. Дослідити історію виникнення і розвитку Європейської Ради.

Питання для самоконтролю

1. Ухвалення рішень Європейською радою.
2. Вплив Лісабонського Договору на правовий статус Європейської Ради.
3. Взаємодія Європейської Ради з іншими інститутами Європейського Союзу.

Тема 6. Особливості функціонування Ради Європейського Союзу

Завдання 1. Підготувати таблицю «Європейська рада і Рада Європейського союзу: розмежування повноважень»

Питання для самоконтролю

1. Регламент Ради ЄС.
2. Конфігурації Ради ЄС.
3. Компетенція Ради ЄС.

Тема 7. Європейський Парламент.

Завдання 1. Підготувати інформацію про комітети Європейського Парламенту

Питання для самоконтролю

1. Керівні та допоміжні органи Європейського парламенту.
2. Парламентські вибори.
3. Статус депутата Європейського Парламенту.

Тема 8. Правовий статус Європейської комісії

Завдання 1. Підготувати таблицю «Генеральні директорати Європейської Комісії»

Питання для самоконтролю

1. Еволюція правового статусу Європейської Комісії.
2. Законодавчі повноваження Комісії в рамках різних компетенцій.
3. Участь Комісії Європейського Союзу в окремих законодавчих процедурах та в бюджетній сфері.

Тема 9. Інститути судової влади

Завдання 1. Дослідити процедуру судочинства в ЄС.

Питання для самоконтролю

1. Роль Суду ЄС у формуванні джерел права ЄС.
2. Становлення судової системи Європейського Союзу.
3. Організація судової системи Європейського Союзу.

Тема 10. Система контрольних органів Європейського Союзу

Завдання 1. З'ясувати особливості функціонування Рахункової палати в Україні та ЄС.

Питання для самоконтролю

1. Еволюція становлення та розвитку правового статусу Рахункової Палати Європейського Союзу.
2. Роль Омбудсмена Європейського Союзу в захисті прав громадян ЄС.

Тема 11. Фінансові установи Європейського Союзу

Завдання 1. Підготувати схему «Система фінансових установ Європейського Союзу»

Питання для самоконтролю

1. Розподіл бюджету ЄС між інститутами та країнами-членами.
2. Бюджетні процедури в ЄС.
3. Роль Інвестиційного банку ЄС у формуванні бюджету ЄС.

Тема 12. Консультативні органи Європейського Союзу

Завдання 1. З'ясувати особливості співробітництва органів правопорядку в ЄС

Питання для самоконтролю

1. Участь в законодавчому процесі Економічного і соціального комітету та Комітету регіонів.
2. Органи Європейського поліцейського управління (Європолу).

Тема 13. Поняття та класифікація джерел права ЄС

Завдання 1. Визначити основні ознаки для відмежування актів вторинного права ЄС (регламент, директива, рішення, висновок).

Питання для самоконтролю

1. Роль Суду ЄС у формуванні джерел права ЄС.
2. Тлумачення правових норм ЄС.

3. Вступ в силу та оприлюднення актів ЄС.
4. Наслідки невиконання регламентів ЄС для країн-членів.

Тема 14. Прийняття рішень в Європейському співтоваристві і Європейському Союзі

Завдання 1. Дослідити процедуру спільного прийняття рішень в ЄС.

Питання для самоконтролю

1. Процедура спільного прийняття нормативних правових актів і її роль.
2. Основні етапи процедури.
3. Місце і роль консультативної процедури в прийнятті нормативно-правових актів.

1.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачаються у формі написання есе та складання розгорнутої схеми. Написання есе є обов'язковим, завдання обираються студентом на початку семестру і виконуються за ustalеними вимогами.

1.5.1. Основні вимоги до написання есе

Написання есе (твір-роздум) за вказаною тематикою виконується з метою демонстрації студентом інтелектуальних можливостей і сформованих навичок висловлювати у письмовій формі думки, що базуються на використанні отриманих теоретичних знань. Есе – це авторський огляд проблеми з використанням літературних джерел. Формується і розглядається проблема, наводяться аргументи з посиланням на конкретні приклади та з обов'язковим використанням першоджерел.

При виконанні індивідуального завдання необхідно взяти до уваги, що есе - це (фр. *essai* — «спроба», «начерк») — невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висловлює індивідуальні думки та враження автора з конкретного приводу чи питання і не претендує на вичерпне і визначальне трактування теми. З іншого боку, есе створюється на основі декількох джерел і зіставляє різні точки зору з досліджуваного питання.

Безпосередньому написанню роботи передують тривале вибіркове і критичне читання. Під останнім мається на увазі оцінка, сумнів і розуміння прочитаного матеріалу. Посиленню висунутих студентом аргументів сприяють наукові посилання на праці інших авторів. Зібрані в процесі опрацювання матеріалу цитати, інформація та дані стають значними тільки в тому випадку, коли вони послідовно і логічно інтегровані в аргумент.

Формальними вимогами, що складають структуру есе є його поділ на 4 частини: вступ (де сформульовано проблему/завдання, основні питання даної роботи, методи їхнього теоретичного розгляду, теоретичні підстави (роботи, теоретики, напрямки); основна частина з викладом заявленої проблематики (структурується на розсуд автора); висновок (містить основні підсумки, висновки виконаної праці), список літератури, складений відповідно до вимог бібліографічного опису й відповідає посиланням у тексті есе не менше 5-ти джерел).

- змістовними вимогами: логіка й адекватність викладу даній проблемі, відповідний підбір літератури, відсутність плагіату, науковий стиль.

Тема есе може бути як обраною із запропонованого списку тем, так і сформульована самим автором відповідно до проблематики курсу й власних наукових інтересів. У такому випадку тема повинна бути узгоджена з викладачем.

- у змісті есе обов'язково потрібне посилання на класиків філософської думки або відомих філософів сучасності, які розробляли проблему, що обрана для опису в есе.

Обсяг есе до – 0,15 д.а., тобто 6 тис. знаків із пробілами, з висотою кегля 14, через один інтервал. До об'єму есе не зараховуються титульна сторінка і сторінка зі списком літератури. Шрифт: Times New Roman.

Обов'язково в тексті повинні бути посилання на джерела, що були використані при написанні есе. Посилання подаються у квадратних дужках з вказівкою номера джерела, за яким воно внесене у список використаних джерел, та сторінки (якщо подається точна цитата), наприклад [3, с.8].

Технічні вимоги: текст має бути набраний шрифтом Times New Roman, 14 кеглем через 1,5 інтервали. Поля: верхнє – 2,0 см, нижнє – 2,0 см, лїве – 3,0 см, правє – 1,0 см. Загальний обсяг есе – до 5 сторїнок формату А4.

1.5.2. Теми есе

1. Інститути ЄС та їх завдання.
2. Місце Європейського Парламенту в системі органів Європейського Співтовариства.
3. Взаємодія Європейської Ради з іншими інститутами Європейського Союзу.
4. Роль та значення COREPER у ефективній діяльності Ради ЄС.
5. Статус Комісії Європейського Союзу в інституційній системі інтеграційного утворення.

1.5.3. Основні вимоги до складання схеми.

Метою виконання схеми «Система інститутів та органів ЄС» є закріплення і систематизація студентами отриманих знань у процесі участі в аудиторних заняттях і самостійної роботи, в тому числі шляхом ознайомлення з офіційними веб-порталами ЄС.

Для виконання схеми студенти повинні використовувати першоджерела та інформацію, викладену на офіційному сайті https://europa.eu/european-union/index_en в розділі «Інституційна система».

Індивідуальне навчально-дослідне завдання студентів денної форми навчання виконується у межах годин, відведених для самостійної роботи студента.

Робота починається з титульного аркуша. Титульний аркуш науково-дослідної роботи у вигляді схеми оформлюється за зразком 1.

Зразок 1

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА ІМЕНІ ЛЕОНІДА
ЮЗЬКОВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра міжнародного та європейського права**

**Навчальна дисципліна:
Інституційне право Європейського Союзу**

**НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА
на тему:
«Система інститутів та органів ЄС»**

Виконала:
ПБ,

студент (ка) 3 курсу
юридичного факультету

Перевірив:
ПБ,

кандидат юридичних наук,
доцент

Хмельницький

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі екзамену.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Передумови і причини європейської інтеграції.
2. Європейський Союз вугілля та сталі (ЄСВС): передумови створення. Інститути ЄСВС: Верховний Орган, Рада, Суд, Асамблея.
3. Європейські Співтовариства. Договір про Європейське Співтовариство з Атомної Енергії (Євратом), Договір про Європейський Економічне Співтовариство (ЄЕС).
4. Урочиста декларація про Європейський Союз 1983 р.
5. Єдиний Європейський Акт 1986 р.
6. Договір про Європейський Союз 1992 року (Маастрихтський договір): порядок підготовки і підписання, зміст. Перетворення Європейського Економічного Співтовариства в Європейське Співтовариство.
7. Реформування Європейського Союзу на основі положень Амстердамського і Ніццького договорів. Лісабонський договір 2007 року.
8. Юридична природа та правосуб'єктність ЄС.
9. Поняття компетенції Європейського Союзу.
10. Поділ повноважень між ЄС і державами-членами. Принцип передачі повноважень. Принципи пропорційності і субсидіарності.
11. Територія ЄС. Офіційні мови ЄС. Офіційні символи ЄС.
12. Склад і умови членства в ЄС. Порядок прийому нових членів. Можливість і умови призупинення прав членства. Brexit: передумови та наслідки для ЄС.
13. Порядок набуття, статус, політико-правові наслідки громадянства ЄС. Підстави і наслідки припинення громадянства ЄС.
14. Інституційна система Європейського Союзу. «Політичні» і «неполітичні» інститути.
15. Субсидіарність, як принцип функціонування інституційної системи ЄС.
16. Пропорційність, як принцип функціонування інституційної системи ЄС.
17. Правовий статус, склад і порядок формування Європейської Ради.
18. Функції та повноваження Європейської Ради.
19. Порядок скликання і проведення засідань Європейської Ради.
20. Голова Європейської Ради. Повноваження Голови Європейської Ради.
21. Правовий статус Ради ЄС. Склад і порядок формування Ради ЄС.
22. Функції та повноваження Ради ЄС: обсяг і зміст.
23. Пост голови Ради ЄС. Повноваження голови Ради ЄС. Порядок роботи та прийняття рішень.
24. Конфігурації (формації) Ради ЄС: поняття, перелік конфігурацій, їх характеристика.
25. Правовий статус Європейського парламенту.
26. Порядок формування та структура Європейського Парламенту.
27. Функції та повноваження Європарламенту.
28. Порядок роботи та прийняття рішень у Європейському Парламенті.
29. Правовий статус Європейської Комісії.
30. Процедура формування та склад Європейської Комісії ЄС
31. Повноваження та функції Європейської Комісії.
32. Голова Європейської Комісії: порядок обрання і повноваження.
33. Поняття та побудова судової системи Європейського Союзу.

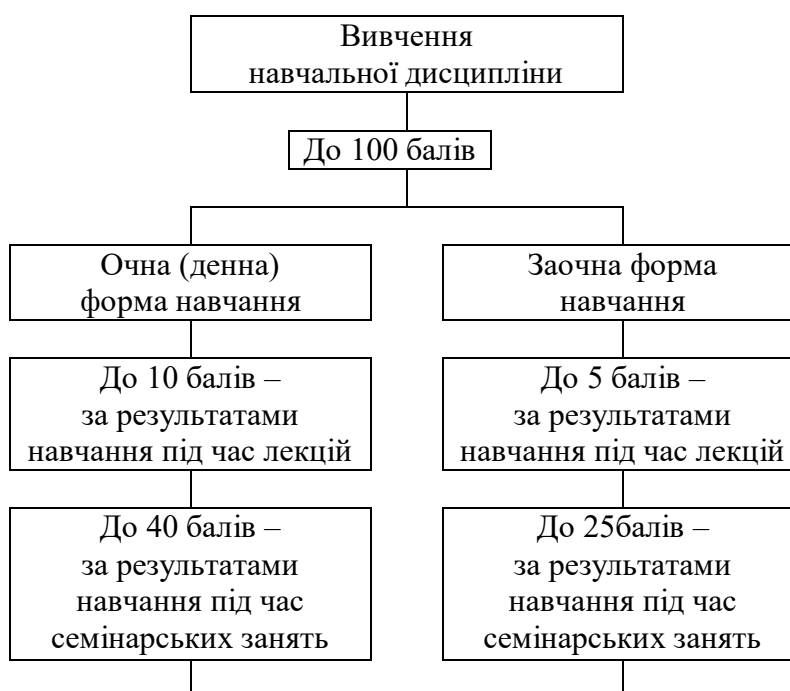
34. Структура і функції Суду Європейського Союзу.
35. Суд Справедливості ЄС. Склад і порядок формування Суду.
36. Генеральні адвокати в судовій системі ЄС.
37. Види позовів які розглядає Суд Справедливості ЄС.
38. Правовий статус та завдання Загального суду.
39. Склад і порядок формування Рахункової палати. Повноваження Рахункової палати і порядок їх реалізації.
40. Правовий статус Європейського омбудсмана. Порядок обрання Омбудсмана і припинення його повноважень.
41. Повноваження Омбудсмана. Порядок звернення до Омбудсмана.
42. Спеціалізовані контрольні органи Європейського Союзу (Європейське відомство по боротьбі з шахрайством, Європейський контролер із захисту даних і ін.).
43. Система фінансових установ Європейського Союзу, її основні елементи.
44. Європейський центральний банк: правовий статус, функції та повноваження.
45. Європейська система центральних банків.
46. Європейський інвестиційний банк (ЄІБ): правовий статус, функції та повноваження.
47. Правове становище структурних фондів ЄС (Європейський соціальний фонд, та ін.).
48. Економічний та соціальний комітет: склад, порядок формування, повноваження, юридична сила рішень.
49. Комітет регіонів: склад, порядок формування, повноваження, юридична сила рішень.
50. Європейське поліцейське відомство (Європол): правовий статус, функції та повноваження.

1.6.2. Приклад екзаменаційного білету

1. Передумови і причини європейської інтеграції.
2. Голова Європейської Ради. Повноваження Голови Європейської Ради.
3. Правовий статус Європейського омбудсмана. Порядок обрання Омбудсмана і припинення його повноважень.

2. Схема нарахування балів

2.1. Наррахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 12 лекційних занять за денною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом												
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
1.	Денна	12	0,5	1,0	2,0	2,5	3,0	4,0	5,0	6,0	7,0	8,0	9,0	10,0

2.3. Обсяг балів, здобутих студентом під час семінарських занять, обчислюється за сумою балів, здобутих під час кожного із занять, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатком 3 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 10 семінарських занять за денною формою навчання. За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття. Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права (затвердженого 29 травня 2017 року, протокол № 14).

Отже, рівень знань студентів під час семінарських занять може оцінюватися кількістю балів у таких межах:

№ з/п	Рівень знань студентів	Кількість семінарських занять відповідно до навчального плану	
		10 занять	
1.	Високий (творчий)	90-100 %	5,0-5,5
2.	Достатній (конструктивно-варіативний)	82-89 %	4,5
		74-81 %	4,0
3.	Середній (репродуктивний)	64-73 %	3,5
		60-63 %	3,5
4.	Низький (рецептивно-продуктивний)	35-59 %	2,0
		0-34 %	0,0-1,5

3.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	14 тем	Номер теми														Усього балів	
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.		
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0,5	0,5	0,5	0,5	12
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	8														8	
	Усього балів															20	

3. Рекомендовані джерела

Тема 1. Основні етапи розвитку та формування Європейських співтовариств та ЄС

1. Аракелян М. Р. Право Європейського Союзу : підручник / М. Р. Аракелян, М. Д. Василенко. О. : Фенікс, 2012. 390 с.
2. Грицаєнко Л. Л. Європейський Союз як організація sui generis // Публічне право.- 2011. № 1. С.82-87 URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pubprg/2011_1/grucaenko.pdf.
3. Грицяк І. А. Правова та інституційна основи Європейського Союзу : робочий зошит до модуля. К. : Міленіум, 2009. 284 с.
4. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
5. Европейское право: Учебник для вузов / Под общ. ред. д. ю. н., проф. Л. М. Энтина. М.: Норма, 2014. 720 с.
6. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу : монографія / за заг. ред. І. В. Яковюка. К. : Право України ; Х. : Право, 2013. 208 с.
7. Кондратюк С. Лісабонський договір і формування спільного європейського простору. *Віче : Теоретичний і громадсько-політичний журнал*. 2011. № 2. С. 2-4.
8. Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. Європейський Союз : історія і засади функціонування : посіб./ за ред. Л. В. Губерського. К. : Знання, 2009. 751 с.
9. Корнієвський О. Європейський Союз. URL: <http://www.niisp.org.ua/defa~123.php> - Назва з екрану.
10. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
11. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
12. Право Європейського Союзу : навч. посіб. / В. М. Бесчасний, та ін. ; за ред. В.М. Бесчасного. 2-ге вид., стер. К. : Знання, 2011. 366 с.
13. Право Європейського Союзу : підручник / В. І. Муравйов, та ін. К. : Юрінком Інтер, 2011. 703 с.

14. Право Європейського Союзу: підруч. / за ред. О.К. Вишнякова. Одеса: Фенікс, 2013. 883 с.
15. Свобода П. Вступ до європейського права / П. Свобода; пер. з чес. О. Андрійчука. К. : К.І.С., 2006. 280 с.

Тема 2. Правова природа ЄС як політико-правового утворення

1. Ануфрієв М. І., Кісілевич-Чорнойван О.М. Розвиток компетенції європейського союзу. *Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Право.* 2018. Вип. 5. С. 170-174. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/snslnnp_2018_5_37.
2. Баклан О. В. Еволюція правосуб'єктності Європейського Союзу щодо сфери економіки та підприємництва держав—членів ЄС: спрямування та принципи. *Правова інформатика.* 2014. № 2. С. 106—112.
3. Бережна К. В. Проблема міжнародної правосуб'єктності Європейського. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* 2012. Вип. 3. С. 8-12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvu_2012_3_4.
4. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
5. Димінська О.Ю. Проблеми визначення компетенції ЄС для здійснення уніфікації європейського договірної права. *Університетські наукові записки.* 2015. №2 (54). С. 250-257.
6. Корчака В. В. Принцип субсидіарності в праві Європейського Союзу. *Україна і Європейський Союз: шлях до сталого розвитку* : зб. наук. ст. за матеріалами І наук. практ. конф. з європ. права, м. Харків, 24 квіт. 2018 р. Харків, 2018. С. 213–218.
7. Муравйов В., Березовська І. Види компетенції реформованого Європейського Союзу. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини.* 2009. № 37. С. 54.
8. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
9. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
10. Шевчук Б. М. Засади функціонування Європейського Союзу. *Ефективність державного управління.* 2015. Вип. 44(1). С. 21-28. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_44\(1\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_44(1)_4).
11. Яковюк І. В. Субсидіарність як принцип взаємовідносин національних держав і Європейського Союзу. *Вісн. Акад. прав. наук України.* 2004. №4. С. 22–30.

Тема 3. Громадянство Європейського Союзу

1. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
2. Кулабухова А. В. Каталог прав громадян Європейського Союзу. *Право та інновації.* 2016. № 1. С. 270-275. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apir_2016_1_42.
3. Мушак Н. Б. Свобода пересування осіб як одне із фундаментальних прав громадян Європейського Союзу. *Актуальні проблеми міжнародних відносин.* 2013. Вип. 117(1). С. 105-113. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2013_117\(1\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2013_117(1)_15).
4. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.

5. Покровська А. О. Громадянство Європейського Союзу: проблеми визначення та альтернативи. *Україна і Європейський Союз: шлях до сталого розвитку* : зб. наук. ст. за матеріалами І наук. практ. конф. з європ. права, м. Харків, 24 квіт. 2018 р. Харків, 2018. С. 320–325.
6. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
7. Суржинський М. І. Громадянство Європейського Союзу: проблеми визначення. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 3. С. 86-89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkur_2018_3_21.
8. Янковський С. А. Інститут громадянства Європейського Союзу та тенденції його розвитку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11. Київ, 2014. 196 с.
9. Янковський С.А. Правова сутність інституту громадянства ЄС. *Право і безпека*. 2011. № 4. С. 28. С. 28–32.

Тема 4. Інститути та органи Європейського Союзу: загальні положення

1. Бережна К. В. Європейська комісія в інституційному механізмі Європейського Союзу. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2015. Вип. 6. С. 126-131. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvu_2015_6_20
2. Галаган М. О. Концептуальні засади інституціонального механізму реалізації євроінтеграційної політики України. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології* : зб. наук. праць Херсон : Вид-во ХНТУ, 2013. Вип. 1 (8). С. 39-43.
3. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
4. Европейское право: Учебник для вузов / Под общ. ред. д. ю. н., проф. Л. М. Энтина. М.: Норма, 2014. 720 с.
5. Ковальова О. Методологія Європейського Союзу з оцінки демократичності політичних інститутів держав-кандидатів на вступ. *Людина і політика*. 2003. № 1. С. 3-9.
6. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (2010/С 83/01). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_b06.
7. Нормативно-правові акти інститутів Європейського Союз. URL: http://www.osvita-plaza.in.ua/publ/pravo_evropejskogo_sojuzu/normativno_ppravovi_akti_institutiv_evropejskogo_sojuzu/106-1-0-4805
8. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
9. Офіційний сайт Європейського парламенту. URL: <http://www.europarl.europa.eu/>.
10. Офіційний сайт Європейської Комісії. URL: https://ec.europa.eu/info/index_en
11. Офіційний сайт Європейської Ради. URL: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-council/index_en.htm
12. Офіційний сайт Ради Європейського Союзу. URL: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/council/index_en.htm
13. Панкевич О., Кілик М. Особливості обрання Європейського Парламенту. *Вісник Центральної виборчої комісії. Міжнародний досвід*. URL: http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2007_2/visnik_st_26.pdf.

14. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
15. Право Європейського Союзу: підруч. / за ред. О.К. Вишнякова. Одеса: Фенікс, 2013. 883 с.
16. Прокопенко Л. Л., Рудік О. М., Рудік Н. М. Інституційна система ЄС : навч. посіб. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 220 с.
17. Саракуца М. О. Місце Європейської служби зовнішньої діяльності в системі органів Європейського Союзу. *Правова держава*. 2012. № 15. С. 283-286.
18. Сорон Ж.-Л. Курс з Європейських інституцій: європейська головоломка: Підручник. К. : ІМВ, 2001. 444 с
19. Шевчук Б. М. Засади функціонування Європейського Союзу. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 44(1). С. 21-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_44%281%29__4.
20. Яковюк І.В. Про особливості прояву принципу поділу влади в інституціональній системі Європейського Союзу: постановка питання. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. №5. 2003. С. 17-27. URL : http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2736/1/Jakovyk_17.pdf

Тема 5. Правовий статус Європейської ради

1. Ахметов Р. Європейська Рада як орган стратегічного планування європейської інтеграції. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2012. Вип. 104(1). С. 190-191. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2012_104\(1\)__72](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2012_104(1)__72).
2. Голосніченко Д. І. Європейська рада, Рада ЄС, Європарламент: розподіл повноважень. *Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право*. 2012. № 3. С. 151-155. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_soc_2012_3_29.
3. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
4. Європейське право: право Європейського Союзу: підручник: у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. Кн. перша: Інституційне право Європейського Союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. Київ: Ін Юре, 2015. С. 168
5. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (2010/С 83/01). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_b06.
6. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
7. Основи права Європейського Союзу: нормативні матеріали / за заг. ред. М. В. Буроменського. Х. : Право, 2015. 328 с.
8. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
9. Прокопенко Л. Л., Рудік О. М., Рудік Н. М. Інституційна система ЄС : навч. посіб. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 220 с.
10. Яковюк І. Європейська Рада: еволюція правового статусу. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. № 3. С. 53-61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/varny_2014_3_7.

Тема 6. Особливості функціонування Ради Європейського Союзу

1. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
2. Інституційна система ЄС : навч. посіб. / Л. Л. Прокопенко, О. М. Рудік, Н. М. Рудік. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 220 с.
3. Козак Л. С., Федорук О. В. Сутнісні особливості та перспективи формування міжнародних стратегій економічного розвитку Європейського Союзу. *Управління проектами, системний аналіз і логістика. Технічна серія*. 2013. Вип. 12. С. 295-304. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Upsal_2013_12_35.
4. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (2010/С 83/01). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_b06.
5. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
6. Пістракевич О. В. Інституції нових держав-членів ЄС в європейській інтеграції // Трансформація політико-управлінських відносин у державах Центрально-Східної Європи в процесі європейської інтеграції: уроки і досвід для України : монографія / кол. авт. ; за заг. ред. Д. І. Дзвінчука. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. 415 с. (Авторські с. 197–215).
7. Пістракевич О. Рада міністрів як поліфункціональний орган Європейського Союзу. *Вісник Національної академії державного управління при Президенті України*. 2013. № 2. С. 192-200. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2013_2_26.
8. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.

Тема 7. Європейський парламент

1. Вархов Г. В. (2016) Правові засади становлення виборчої системи до Європейського Парламенту. *III Міжнародна науково-практична конференція «Людина, суспільство, політика: актуальні виклики сучасності»*, Одеса, 35- 39.
2. Вархов Г. Сім'ї політичних партій Європарламенту: засади функціонування та ідеологічні особливості. *Прикарпатський вісник НТШ*, Думка. 2013. Вип. 3 (23). С. 41-19.
3. Вархов Г.В. Структура, повноваження та особливості діяльності Європейського парламенту. *Прикарпатський вісник НТШ*. Думка. 2014. № 3. С. 82-93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pvntsh_2014_3_10.
4. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
5. Довгань В. (2006) Правовий статус Європейського Парламенту в системі органів Європейського Союзу: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11; Київ, 197.
6. Європейський парламент як національний орган влади Європейського Союзу. Політична система і громадянське суспільство: європейські і українські реалії. К.: НІСД, 2007. С. 248-267.
7. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (2010/С 83/01). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_b06.
8. Марадик Н. (2010) Особливості партійної структуризації Європарламенту. *Вісник Ужгородського університету. Серія Політологія*. Ужгород, 15, 88-94.

9. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
10. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
11. Прокопенко Л. Л., Рудік О. М., Рудік Н. М. Інституційна система ЄС : навч. посіб. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 220 с.
12. Сорочан А. Вибори до Європарламенту: суть, особливості та інтеграційні виклики URL: www.pu.if.ua/.../nato/journal/2009/2009-29.pdf. С.124-127.
13. Яковюк І. В. Європейський Парламент: динаміка правового статусу. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2014. Вип. 27. С. 62-76. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dbms_2014_27_7.

Тема 8. Правовий статус Європейської комісії

1. Бережна К. В. Європейська комісія в інституційному механізмі Європейського Союзу. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2015. Вип. 6. С. 126-131. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvu_2015_6_20.
2. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
3. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (2010/С 83/01). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_b06.
4. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
5. Пістракевич О. В. Політична та управлінська сутність Європейської Комісії. *Державне управління та місцеве самоврядування. Дніпропетровськ* : ДРІДУ НАДУ, 2013. Вип. 2 (17). С. 43–51.
6. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
7. Прокопенко Л. Л., Рудік О. М., Рудік Н. М. Інституційна система ЄС : навч. посіб. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 220 с.
8. Фалалєєва Л.Г. Механізм прийняття рішень у рамках Європейського Союзу. *Держава і право*. К., 2008. Вип. 6 : Юридичні і політичні науки. С. 327–331.
9. Фалалєєва Л.Г. Реформа структури і функцій Європейської комісії Європейського Союзу. *Правова держава*. К., 2004. Вип. 9. С. 391–395.
10. Яковюк І.В. Європейська Комісія: порядок формування і повноваження. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 6, 2014. С. 273-276.

Тема 9. Інститути судової влади

1. Бережна К. В. Особливості та наслідки судової реформи Європейського Союзу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2014. № 6. С. 259–262.
2. Бережна К. В. Перерозподіл юрисдикції судових органів Європейського Союзу після Лісабонської реформи. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2015. № 5. С. 145-153 URL: http://apnl.dnu.in.ua/5_2015/22.pdf.
3. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
4. Комарова Т. В. Організація судової системи Європейського Союзу. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2018. Том 25. С. 79-96, С. 92 URL: <http://visnyk.kh.ua/uk/article/organizatsiya-sudovoyi-sistemi-yevropeyskogo-soyuzu>.

5. Комарова Т. В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС : монографія. Х.: Право, 2018. 528 с.
6. Комарова Т. В. Юрисдикція Суду Європейського Союзу : монографія. Харків : Право, 2010. 360 с.
7. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (2010/С 83/01). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_b06.
8. Кротінов В. Суд Європейського Союзу як учасник європейського врядування: правові аспекти. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2013. Вип. 4(19) С. 43-50, с.45 URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2013/2013_04\(19\)/7.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2013/2013_04(19)/7.pdf).
9. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
10. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
11. Прокопенко Л. Л., Рудік О. М., Рудік Н. М. Інституційна система ЄС : навч. посіб. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 220 с.
12. Шпакович О. М. Роль суду Європейського Союзу в становленні та розвитку європейського права. *Українсько-грецький міжнародний науковий юридичний журнал «Порівняльно-правові дослідження»*. 2009. № 1 С. 58-63 URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/18347>.

Тема 10. Система контрольних органів Європейського Союзу

1. Гречаний В. А. Правовий статус Омбудсмана в Європейському Союзі. Міжнародні читання з міжнародного права пам'яті професора П.Є. Казанського : матер. третьої міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 2–3 листопада 2012 р.) / відп. за випуск М. І. Пашковський ; НУ «ОЮА». Одеса : Фенікс, 2012. С. 630-633.
2. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
3. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (2010/С 83/01). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_b06.
4. Лазарєва Л. Європейський омбудсмен та європейська мережа омбудсменів як інституції перспективної співпраці для України. *Актуальні проблеми державного управління*. 2012. Вип. 4. С. 90-93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2012_4_26.
5. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
6. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
7. Прокопенко Л. Л., Рудік О. М., Рудік Н. М. Інституційна система ЄС : навч. посіб. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 220 с.
8. Тароєва В. В. Розвиток контрольних органів Європейського Союзу. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. С 90-98. URL: <http://www.apdp.in.ua/v39/16.pdf>
9. Яковюк І.В. Рахункова палата в інституційному механізмі ЄС: загальнотеоретична характеристика. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Х. : Право, 2010. Вип. 19. С. 35-45.

Тема 11. Фінансові установи Європейського Союзу

1. Грудзевич Я. В., Заставна З. М. Європейський центральний банк: механізми й інструменти грошово-кредитного регулювання. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2006. № 570 : Менеджмент та підприємство в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. С. 155–160.
2. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
3. Європейське право: право Європейського Союзу: підручник: у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. Кн. перша: Інституційне право Європейського Союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. Київ: Ін Юре, 2015. С. 168
4. Зоріна О. Фінансова система Європейського Союзу: історико-правові аспекти становлення і розвитку. *Юридичний журнал*. 2011. № 1. С. 48-52.
5. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (2010/С 83/01). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_b06.
6. Кулай А. Фінансові інституції ЄС: досвід та випробування кризою. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2015. № 4. С. 98-105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echcenu_2015_4_18.
7. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
8. Основи права Європейського Союзу: нормативні матеріали / за заг. ред. М. В. Буроменського. Х. : Право, 2015. 328 с.
9. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
10. Прокопенко Л. Л., Рудік О. М., Рудік Н. М. Інституційна система ЄС : навч. посіб. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 220 с.

Тема 12. Консультативні органи Європейського Союзу

1. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
2. Європейське право: право Європейського Союзу: підручник: у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. Кн. перша: Інституційне право Європейського Союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. Київ: Ін Юре, 2015. С. 168
3. Макаруха З. М. Правові засади еволюції поліційного співробітництва в рамках Європейського Союзу. *Порівняльне правознавство : зб. наук. праць : сучасний стан і перспективи розвитку*. 2010. С. 230-233.
4. Неволя В. В. Інтерпол та Європол: співвідношення діяльності міжнародних організацій в боротьбі з організованою злочинністю. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2011. Вип. 24. С. 15-20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2011_24_2.
5. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
6. Основи права Європейського Союзу: нормативні матеріали / за заг. ред. М. В. Буроменського. Х. : Право, 2015. 328 с.
7. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.

8. Прокопенко Л. Л., Рудік О. М., Рудік Н. М. Інституційна система ЄС : навч. посіб. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 220 с.
9. Проневич О.С. Європол : правові та організаційні засади участі у боротьбі з транснаціональною злочинністю. *Вісник Запорізького державного університету*. 2003. – № 1. С. 147-151.
10. Сорочик Ю.Ю. Європол: новітні тенденції у протидії організованій злочинності. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2009. № 1. С. 162-164.
11. Форманюк В.В. Європейське поліцейське відомство: поняття, завдання та функції. *Правове життя сучасної України : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 17 трав. 2019 р.)*. 2019. : Т. 1 . 2019 . 722 с. С. 422-426.

Тема 13. Поняття та класифікація джерел права ЄС

1. Богачова Л. Л. Джерела європейського та національного права. *Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд. та місц. самоврядування*. Х. : Право, 2012. Вип. 24. С. 17-26.
2. Богачова Л. Л. Джерела європейського та національного права. *Держ. буд-во та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / редкол. Ю. Г. Барабаш та ін.* Х. : Право, 2012. Вип. 24. С. 17–26.
3. Дахно І.І. *Право Європейського Союзу: навч. посіб.* К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
4. *Європейське право: право Європейського Союзу: підручник: у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова*. Кн. перша: Інституційне право Європейського Союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. Київ: Ін Юре, 2015. С. 168
5. Москаленко О. М. Джерела права Європейського Союзу (міжнародно-правовий аналіз) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / О. М. Москаленко. Х., 2005. 17 с.
6. *Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд*. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
7. *Основи права Європейського Союзу: нормативні матеріали / за заг. ред. М. В. Буроменського*. Х. : Право, 2015. 328 с.
8. *Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова*. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
9. Прокопенко Л. Л., Рудік О. М., Рудік Н. М. Інституційна система ЄС : навч. посіб. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 220 с.
10. Смирнова К. В. Джерела права Європейського Союзу : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / К. В. Смирнова. К., 2005. 19 с.
11. Стрельцова О. В. Джерела права Європейського Союзу (теоретичні аспекти) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / О. В. Стрельцова. К., 2008. 20 с.
12. Форманюк В. В. Система джерел права Європейського Союзу. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 2. С. 83-88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2015_2_25.
13. Яковюк І. Система джерел права Європейського Союзу: загальна характеристика. *Філософія права і загальна теорія права*. 2013. № 1. С. 209-220. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/filpr_2013_1_20.

Тема 14. Прийняття рішень в Європейському співтоваристві і Європейському Союзі

1. Антонюк Н., Утко Г. Трансформація системи прийняття рішень як передумова ефективного функціонування ЄС. *Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Політологія. Соціологія. Філософія.* 2010. Вип. 15. С. 121–125.
2. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
3. Довгань, Г. В. Процедури прийняття рішень в Європейському союзі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія: Право.* 2013. –Т. 1.№ Вип. 21; Ч.1. С. 36–38
4. Європейське право: право Європейського Союзу: підручник: у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. Кн. перша: Інституційне право Європейського Союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. Київ: Ін Юре, 2015. С. 168
5. Зуев В.Н. Механизм принятия решений в ЕС – универсальный инструмент примирения интересов. *Вестник международных организаций.* 2008. №3 (18). С. 12-23.
6. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
7. Основи права Європейського Союзу: нормативні матеріали / за заг. ред. М. В. Буроменського. Х. : Право, 2015. 328 с.
8. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
9. Прокопенко Л. Л., Рудік О. М., Рудік Н. М. Інституційна система ЄС : навч. посіб. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 220 с.

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті.

1. <http://eur-lex.europa.eu/>
2. <https://europa.eu/>
3. <http://www.europarl.europa.eu/>
4. <http://www.consilium.europa.eu/>
5. <http://www.consilium.europa.eu/>
6. <http://ec.europa.eu/>
7. <http://curia.europa.eu/>
8. <http://www.ecb.europa.eu/>
9. <http://www.eca.europa.eu/>
10. https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk

Розробники навчально-методичних матеріалів:

Викладачі дисципліни

асистент кафедри міжнародного та європейського права

_____ Алла КІРИК

«10» січня 2021 року

Схвалено кафедрою міжнародного та європейського права «12» січня 2021 року, протокол № 7.

Завідувачка кафедри _____ Олена ЧЕРНЯК

«13» січня 2020 року

Декан юридичного факультету

_____ Сергій КРУШИНСЬКИЙ

13 січня 2021 року

Погоджено методичною радою університету «21» січня 2021 року, протокол № 4.

Голова методичної ради _____ Ірина КОВТУН

21 січня 2021 року